

Розділ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

СТАТТЯ 1. ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ДО ГОСПОДАРЬСЬКОГО СУДУ

Підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі — підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

Угода про відмову від права на звернення до господарського суду є недійсною.

(Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 251/97-ВР від 13.05.97, № 850-IV від 22.05.2003, № 483-V від 15.12.2006)

Коментар:

1. Коментована стаття встановлює правила звернення до господарського суду, а саме:

- 1) чітко визначає умови, за яких можна подати позов до господарського суду;
- 2) встановлює коло осіб, що можуть подати позов до суду;
- 3) передбачає право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ.

Положення ч.1 коментованої статті реалізується відповідно до ст. 124 Конституції України, за якою правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Крім того, ч.1 ст.55 Конституції України гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Ч.5 ст. 55 Конституції України передбачає, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Право на захист — це одна з правомочностей суб'єктивного права кожної особи. Саме ця обставина зумовлює поняття і зміст права на захист. Це є вид і міра можливої (дозволеної) поведінки, спрямованої на використання правоохоронних можливостей. Зміст і характер правоохоронних можливостей залежать від характеру порушення суб'єктивного права. За змістом право на захист складається з можливостей, здатних забезпечити здійснення суб'єктивного права. Однією з таких можливостей є право на пред'явлення позову. Під правом на пред'явлення позову розуміють право на звернення до суду з метою порушення господарсько-процесуальної діяльності щодо захисту порушеного або оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу.

У ч.1 коментованої статті йдеться про три умови, за наявності яких особа має право звернутися за захистом:

- 1) своїх порушених або оспорюваних прав;
- 2) охоронюваних законом інтересів;
- 3) для вжиття передбачених ГПК України заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Щодо порушеного та оспорюваного права, то воно є об'єктом судового захисту позовного провадження. Наявність такого права зумовлює виникнення між суб'єктами господарювання спору. Спір як суспільне явище є протиріччям, різними думками двох або декількох осіб щодо певного явища чи предмету. Спори можуть бути різними: політичними, суспільними, сімейними, трудовими. Але серед усіх спорів особливе місце займають правові, предметом яких є права та обов'язки суб'єктів правовідносин¹. Господарські спори — це різновид правових спорів, вони виникають в процесі здійснення господарської діяльності.

Щодо охоронюваних законом інтересів, то з соціологічної точки зору під поняттям «інтерес» розуміються зосередженість уваги і дій людини на конкретних цілях, намір ближче познайомитись з будь — яким предметом². З юридичної точки зору інтерес — це єдність об'єктивних і суб'єктивних ознак. Об'єктивність інтересу характеризується тим, що він зумовлений соціальною дійсністю, матеріальними умовами життя, потребами суспільства і окремої особи. Він породжується не свідомістю і бажанням, а тими відносинами, в яких перебуває людина. В свідомості інтерес проявляється як фактор регулювання діяльності людей, тому що усвідомлення інтересу — це момент його реалізації і, відповідно, умова для створення суб'єктивних прав. Таким чином, єдність об'єктивного і суб'єктивного робить інтерес, з одного боку, незалежним від людини, а з іншого — керованим нею³. Законні

¹ Брищев О. Господарська сутність правового спору. Кваліфікуюча ознака чи данина минулому? // Господарське право. — 2001. — 3. — С. 16-18.

² Социология. Основы общей теории: Учеб. пособ. / Г.В. Осипов, Л.П. Москвичев и др. / Под ред. Г.В. Осипова, Л.П. Москвичева. — М.: Аспект Пресс, 1996. — С. 188.

³ Понарин В.Я. Защита имущественных прав личности в уголовном процессе России. - Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1994. — С.214.